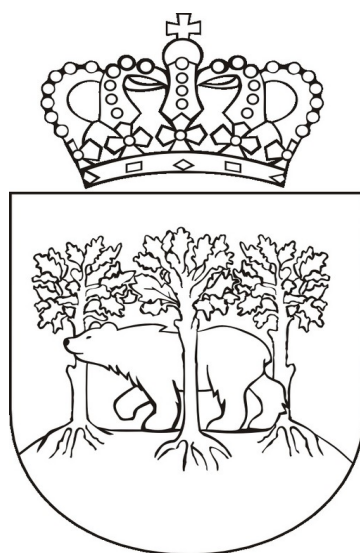

Załącznik do Uchwały Nr _____
Rady Miasta Chełm z dnia _____
w sprawie przyjęcia Programu
Promocji i Ochrony Zdrowia
Psychicznego w Mieście Chełm na
lata 2021- 2025

PROGRAM
PROMOCJI I OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO
W MIEŚCIE CHEŁM
NA LATA 2021 – 2025

Chełm 2021 r.

SPIS TREŚCI

I.	WSTĘP	3
II.	ZDROWIE PSYCHICZNE – SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA NA TERENIE MIASTA CHEŁM	6
1.	Urodzenia	7
2.	Zgony	8
3.	Leczenie szpitalne zaburzeń psychicznych	10
4.	Leczenie ambulatoryjne	15
5.	Pomoc społeczna	16
6.	Aktywizacja zawodowa	22
7.	Pomoc psychologiczno – pedagogiczna dla uczniów	24
II.	INSTYTUCJE I ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE W OBSZARZE OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO NA TERENIE MIASTA CHEŁM	28
IV.	WNIOSKI	30
V.	WDRAŻANIE PROGRAMU	32
1.	Cele i zadania	32
2.	Adresaci programu	36
3.	Finansowanie programu	36
VI	WYKAZ TABEL I WYKRESÓW	37

I. WSTĘP

Przyjęta w 1948 roku konstytucja Światowej Organizacji Zdrowia określa **zdrowie psychiczne** jako pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka. Ze względu na wieloznaczność i ogólnikowość terminu, pojęcie zdrowia psychicznego jest w różny sposób kategoryzowane i uściślane, choć przeważa pogląd, iż nie istnieje jedna i bezwzględnie uniwersalna definicja zdrowia psychicznego, nie ma jednej, „oficjalnej” definicji. Według WHO różnice kulturowe, subiektywne odczucia oraz rywalizujące ze sobą profesjonalne teorie wpływają na to, jak termin ten jest rozumiany. Jedynym aspektem, z którym zgadza się większość ekspertów jest to, że zdrowie psychiczne i zaburzenie psychiczne nie są do siebie przeciwstawne, czyli brak rozpoznanej choroby psychicznej nie musi oznaczać zdrowia psychicznego.¹

Zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia psychicznego **osoba z zaburzeniami psychicznymi** to osoba chora psychicznie (wykazująca zaburzenia psychiatryczne), osoba upośledzona umysłowo oraz osoba wykazująca inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki, niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Zadania jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zdrowia określone są zarówno w przepisach ustrojowych, jak i w przepisach prawa materialnego.

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym zadania własne gminy obejmują m.in. sprawy **ochrony zdrowia**. Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym **w zakresie promocji i ochrony zdrowia**.

Przepisy ustrojowe znajdują rozszerzenie w przepisach prawa materialnego m.in. w ustawie z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zgodnie z art. 8 powołanej ustawy do zadań własnych realizowanych przez powiat należy w szczególności:

- 1) opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów polityki *zdrowotnej* wynikających z rozpoznanych potrzeb *zdrowotnych* i stanu zdrowia mieszkańców powiatu - po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
- 2) przekazywanie marszałkowi województwa informacji o realizowanych na terenie powiatu programach polityki zdrowotnej;

¹ Opis zdrowia psychicznego według WHO

- 3) inicjowanie, wspomaganie i monitorowanie działań lokalnej wspólnoty samorządowej w zakresie promocji zdrowia i edukacji *zdrowotnej* prowadzonych na terenie powiatu;
- 4) pobudzanie działań na rzecz indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za zdrowie i na rzecz ochrony zdrowia;
- 5) podejmowanie innych działań wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych.

Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego również nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek wykonywania niektórych zadań z tego obszaru. Ochronę zdrowia psychicznego w świetle ustawy zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ponadto w działaniach z zakresu ochrony zdrowia psychicznego mogą uczestniczyć stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, fundacje, samorządy zawodowe oraz grupy samopomocy pacjentów i ich rodzin, a także osoby fizyczne i prawne. W tym aspekcie, zadania jednostek samorządu terytorialnego mają polegać na:

- 1) promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym;
- 2) zapewnieniu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym;
- 3) kształtowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienia, tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Zadania te realizowane są poprzez działania określone w Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022 oraz Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021 – 2025 przyjętych w formie rozporządzenia Rady Ministrów, a ich realizacja należy do zadań własnych samorządów województw, powiatów i gmin, Narodowego Funduszu Zdrowia oraz ministrów właściwych ze względu na charakter działań określonych w programach.

Realizacja Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na terenie miasta Chełm odbywała się na podstawie Programu Promocji i Ochrony Zdrowia Psychicznego w Mieście Chełm na lata 2016-2020, którego założenia opierały się na realizacji n.w. celów:

- I. Promocja Zdrowia Psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym.**
- II. Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy**

niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.

Wszystkie działania podejmowane w związku z realizacją Programu opisywane są w corocznie sporządzanej informacji z jego realizacji za rok poprzedni, która jest przedkładana Przewodniczącemu oraz Radnym Rady Miasta Chełm i jest przedmiotem obrad Komisji oraz sesji Rady Miasta.

Przedmiotowy Program na lata 2021 – 2025 zawiera zadania, które po części są kontynuacją zadań z lat poprzednich , ale również wprowadza nowe zgodnie z wytycznymi zawartymi w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2021 – 2025.

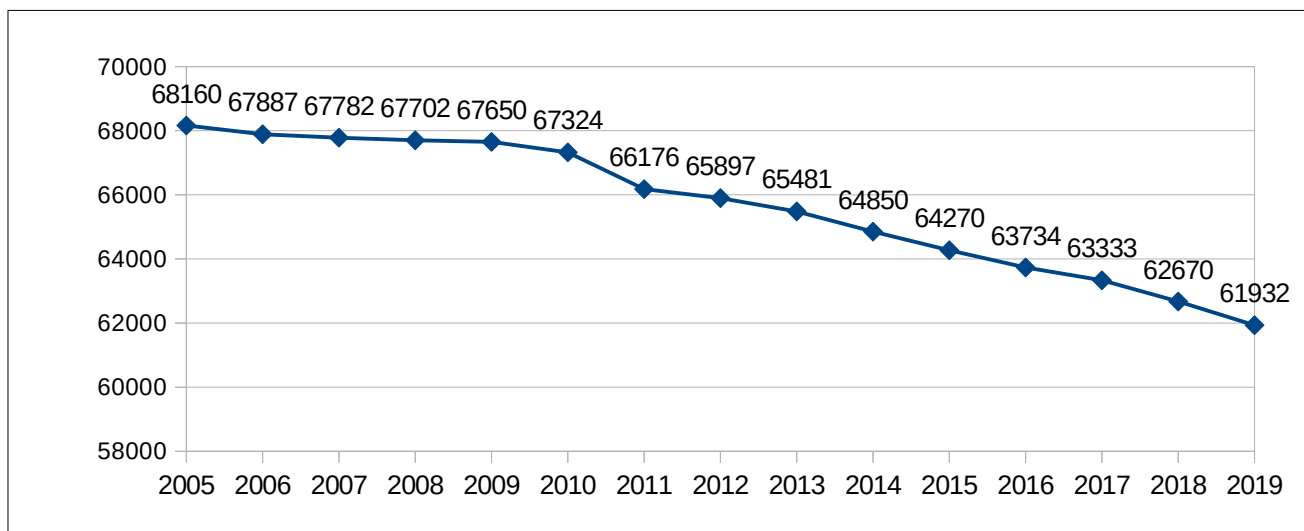
II. ZDROWIE PSYCHICZNE – SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA NA TERENIE MIASTA CHEŁM

Diagnoza zdrowia psychicznego mieszkańców miasta Chełm została stworzona na podstawie danych z:

- 1) Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- 2) Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie,
- 3) Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie
- 4) Środowiskowego Domu Samopomocy w Chełmie,
- 5) Ośrodka Interwencji Kryzysowej,
- 6) Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie,
- 7) Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Chełmie,
- 8) Zespołu Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 1 w Chełmie – Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 1 w Chełmie,
- 9) Zespołu Wychowania i Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie,

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. ludność miasta Chełm wynosiła **61 932 osoby** (faktyczne miejsce zamieszkania), w tym 29 050 mężczyzn i 32 882 kobiety. W porównaniu do 2005 r. nastąpił spadek liczby mieszkańców miasta. Chełm zamieszkuje o **6 228** osób mniej, co odzwierciedla prognozę dla powiatów i miast na prawach powiatu oraz podregionów na lata 2014 - 2050 Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), z której wynika, iż liczba ludności miasta Chełm nadal systematycznie będzie spadać. Szacuje się, że w 2050 r. będą to 42 634 osoby, w tym 20 641 mężczyzn i 21 993 kobiety.

Wykres nr 1 Liczba mieszkańców Miasta Chełm w latach 2005 – 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

W roku 2019 największy odsetek mieszkańców Chełma stanowiły osoby w wieku **produkcyjnym** (ludność w wieku zdolności do pracy, tzn. mężczyźni w wieku 18 – 64 lat i kobiety w wieku 18 – 59 lat) – **59,57 % ogółu populacji** (w 2009 r. było to 67,02%, w 2014 r. było to 64,4%), tj. 36 896 osób.

Osoby w wieku **przedprodukcyjnym** (17 lat i mniej) stanowiły **15,27% ogółu populacji** (w 2009 r. było to 17,26%, w 2014 r. było to 15,7%), tj. 9 459 osób.

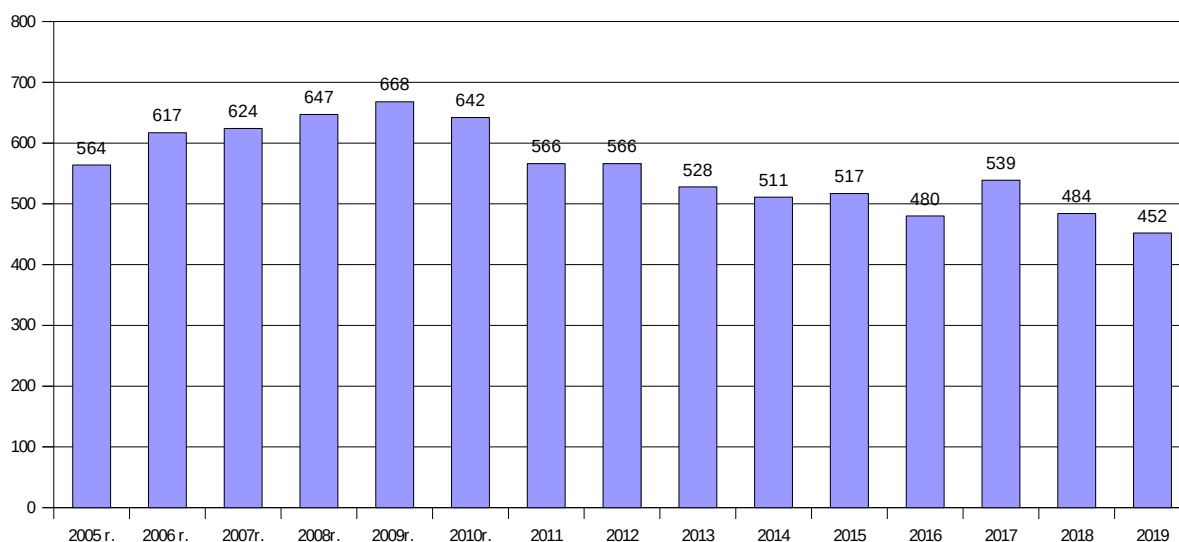
Ludność w wieku **poprodukcyjnym** w 2019 r. stanowiła **25,15% ogółu populacji** (w 2009 r. było to 15,72 % w 2014 r. 19,9 % ogółu) tj. 15 577 osób.

W ogólnej liczbie mieszkańców miasta Chełm systematycznie zmniejsza się udział dzieci i młodzieży w wieku 0 – 17 lat oraz osób w wieku produkcyjnym, natomiast stale zwiększa się udział ludzi starszych, kobiet w wieku 60 lat i powyżej oraz mężczyzn w wieku 65 lat i powyżej.

1. Urodzenia

Analizując dane dotyczące liczby urodzeń żywych w latach 2005 – 2014 obserwowano tendencję wzrostową, jednak od 2010 r. liczba urodzeń w mieście Chełm systematycznie spada. W roku 2016 odnotowano spadek urodzeń żywych o 188 w stosunku do 2009 roku. W roku 2017 nastąpił niewielki wzrost liczby urodzeń, po czym w kolejnych latach obserwujemy ponowny spadek tego wskaźnika.

Wykres nr 2 Liczba urodzeń żywych w latach 2005 – 2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie.

W 2019 r. zanotowano 452 urodzenia żywe. Wśród narodzonych: 233 stanowiły noworodki płci męskiej i 219 noworodków płci żeńskiej, przy czym wśród mężczyzn odnotowano przyrost naturalny minus 76, wśród kobiet natomiast przyrost naturalny wyniósł minus 78. W mieście Chełm wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców wyniósł minus 2,5. Dla porównania: średnia wojewódzka to minus 1,1, przy czym w Lublinie i Białej Podlaskiej odnotowano dodatni przyrost naturalny: Lublin 0,1 (wskaźnik na 1000 mieszkańców) i Biała Podlaska 0,2 (wskaźnik na 1000 mieszkańców), natomiast w Zamościu wskaźnik ten w roku 2019 wynosił minus 1,6.

2. Zgony

Według definicji Światowej Organizacji Zdrowia za przyczynę zgonu przyjmuje się wszystkie te choroby, stany chorobowe i urazy, które kończą się, albo wiedą do śmierci, a także okoliczności wypadku lub użycia przemocy, które powodują takie urazy.

W 2019 r. odnotowano **606 zgonów** mieszkańców Chełma (liczba wg stałego miejsca zamieszkania), w tym 309 zgonów mężczyzn i 297 zgonów kobiet. W porównaniu do 2018 r. liczba zgonów mieszkańców miasta zmniejszyła się o 65 i jest jedną z niższych na przestrzeni ostatnich pięciu lat.

Tabela nr 1 Zgony mieszkańców Chełma wg płci w latach 2005 – 2019

Rok	Liczba zgonów		
	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
2005	331	282	613
2006	356	237	593
2007	322	253	575
2008	333	241	574
2009	312	292	604
2010	358	290	648
2011	322	287	609
2012	283	284	567
2013	316	314	630
2014	305	283	588
2015	304	311	615
2016	354	268	622
2017	336	326	662
2018	356	315	671
2019	309	297	606

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

Biorąc pod uwagę przyczyny zgonów można zauważyć, że do 35 roku życia zgony następują zazwyczaj z powodu **przyczyn zewnętrznych**. Po 35 roku życia przyczyną zgonów są najczęściej choroby układu krążenia i nowotwory.

Zewnętrzne przyczyny zgonu obejmują m.in.: urazy i zatrucia, zabójstwa i samobójstwa, jak również wypadki komunikacyjne.

W języku powszechnym samobójstwo to celowe odebranie sobie życia. Do samobójstw zaliczamy zgony zakodowane w Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób (ICD) jako **zamierzone samouszkodzenia** oraz następstwo umyślnego samouszkodzenia, przestępstwa i zdarzeń o nieokreślonym zamiarze.

Z uwagi na nasuwające się podejrzenie udanych samobójstw w grupie zgonów z powodu zdarzeń o nieokreślonym zamiarze oraz zatruciu, je również zalicza się do samobójstw.

Poniższa tabela przedstawia liczbę zgonów z powodu zewnętrznych przyczyn zgonów – samobójstw w województwie lubelskim na tle danych ogólnopolskich.

Tabela nr 2 Liczba samobójstw w województwie lubelskim i Polsce w latach 2015-2019

Lp.	J.teryt.	Zewnętrzne przyczyny zgonów – samobójstwa (ICD 10 – X60 – X84)				
		2015	2016	2017	2018	2019
1.	Polska	5417	4671	4482	4441	4567
2.	Województwo lubelskie	324	354	312	324	323

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego – baza Demografia

Tabela nr 3 Liczba samobójstw w mieście Chełm w latach 2015 - 2019

Lp.	Przyczyny zgonów	Liczba samobójstw w poszczególnych latach														
		2015			2016			2017			2018			2019		
		O	M	K	O	M	K	O	M	K	O	M	K	O	M	K
1.	Zamierzone zatrucie przez narażenie na inne leki, środki farmakologiczne i substancje biologiczne (ICD 10 - X64)	-	-	-	-	-	-	1	0	1	-	-	-	-	-	-
2.	Zamierzone zatrucie przez narażenie na alkohol (ICD 10 - X65)	-	-	-	1	-	0	2	2	0	1	0	1	-	-	-
3.	Zamierzone samouszkodzenie przez powieszenie, zadziergnięcie i zadławienie (ICD 10 - X70)	5	5	0	5	3	2	10	9	1	11	8	3	7	6	1
4.	Zamierzone samouszkodzenie w inny określony sposób ((ICD 10 - X83)	-	-	-	1	1	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	Ogółem:	5	5	0	7	4	2	13	11	2	12	8	4	7	6	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

3. Leczenie szpitalne zaburzeń psychicznych

Podstawowym wskaźnikiem stanu zdrowia psychicznego jest rozpowszechnienie zaburzeń psychicznych rejestrowanych w placówkach psychiatrycznej opieki zdrowotnej. W ramach Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie funkcjonuje Zespół Leczenia Psychiatrycznego w skład którego wchodzi:

- Poradnia Zdrowia Psychicznego,
- Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu,
- Oddział Psychiatryczny,
- Oddział Dzienny Psychiatryczny,

- Oddział Terapii Uzależnienia od Alkoholu,
- Zespół Leczenia Środowiskowego,
- Hostel dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Dane dotyczące leczenia szpitalnego pochodzą z Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie (SPWSzS w Chełmie) i obejmują dane z lat 2015 – 2020.

Tabela nr 4 Liczba hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie w latach 2015 - 2020.

	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczba mieszkańców Miasta Chełm hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania	1457	1154	448	422	299	271

W roku 2020 liczba pacjentów oddziału psychiatrycznego wynosiła 271 osób – mieszkańców miasta Chełm, w tym:

- 1) 73 leczonych z powodu zaburzeń psychicznych związanych z alkoholem,
- 2) 68 leczonych z powodu schizofrenii,
- 3) 24 z powodu innych zaburzeń psychicznych spowodowanych uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu,
- 4) 12 z powodu zaburzeń afektywnych dwubiegunowych,
- 5) 11 z powodu reakcji na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne,
- 6) 10 z powodu otępień bliżej nieokreślonych,
- 7) 9 leczonych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych naprzemiennym przyjmowaniem środków psychoaktywnych,
- 8) 8 z powodu specyficznych zaburzeń osobowości.

Porównując dane liczbowe dotyczące leczenia szpitalnego w latach 2015 – 2020, zauważalny jest znaczny ich spadek. Nasuwa się wniosek, iż taka sytuacja spowodowana jest funkcjonowaniem innych form leczenia pacjentów psychiatrycznych. Na uwagę zasługuje fakt, iż w Zespole Leczenia Środowiskowego w roku 2020 leczonych było 193

pacjentów, u których odbyto 675 wizyt.

Tabela nr 5 Liczba hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie w latach 2018 - 2020 w podziale na przyczyny (F00 – Z03).

Lp.	ICD	Jednostka chorobowa	2018		2019		2020	
			M	K	M	K	M	K
1.	F00	Ostępnie w chorobie Alzheimera	15		9		7	
			4	11	1	8	5	2
2.	F01	Ostępnie naczyniowe	1		1		-	
			1	-	1	-	-	-
3.	F02	Ostępnie w innych chorobach klasyfikowanych gdzie indziej	3		-		-	
			1	2	-	-	-	-
4.	F03	Ostępnie bliżej nieokreślone	10		10		11	
			4	6	5	5	4	7
5.	F05	Majaczenie nie wywołane alkoholem i innymi substancjami psychoaktywnymi	5		4		7	
			-	5	2	2	1	6
6.	F06	Inne zaburzenia psychiczne spowodowane uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu i chorobą somatyczną	24		8		24	
			6	18	1	7	11	13
7.	F07	Zaburzenia osobowości i zachowania spowodowane chorobą, uszkodzeniem lub dysfunkcją mózgu	8		9		5	
			7	1	5	4	3	2
8.	F10	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane użyciem alkoholu	158		114		73	
			127	31	99	15	64	9
9.	F11	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem opiatów	-		1		-	
			-	-	-	1	-	-
10.	F12	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem kanabinoli	2		-		-	
			1	1	-	-	-	-
11.	F13	Zaburzenia psychiczne i zaburzenia zachowania spowodowane używaniem substancji nasennych i uspokajających	2		2		1	
			2	-	-	2	-	1
12.	F19	Zaburzenia psychiczne spowodowane naprzemiennym przyjmowaniem środków psychoaktywnych	21		18		9	
			20	1	17	1	7	2
13.	F20	Schizofrenia	79		57		68	
			43	36	26	31	40	28
14.	F21	Zaburzenia typu schizofrenii (schizotypowe)	3		2		1	
			2	1	2	-	1	-
15.	F22	Uporczywe zaburzenia urojeniowe	4		2		2	
			-	4	1	1	1	1
16.	F23	Ostre i przemijające zaburzenia psychotyczne	1		-		5	
			1	-	-	-	3	2
17.	F25	Zaburzenia schizoafektywne	-		-		-	

Lp.	ICD	Jednostka chorobowa	2018		2019		2020	
			M	K	M	K	M	K
			-	-	-	-	-	-
18.	F28	Inne nieorganiczne zaburzenia psychotyczne	1		-		-	
			1	-	-	-	-	-
19.	F29	Nieokreślona psychoza nieorganiczna	-		2		1	
			-	-	1	1	-	1
20.	F30	Epizod maniakalny	-		-		2	
			-	-	-	-	2	-
21.	F31	Zaburzenia afektywne dwubiegunowe	16		14		12	
			9	7	5	9	7	5
22.	F32	Epizod depresyjny	5		2		1	
			1	4	2	-	1	-
23.	F33	Zaburzenia depresyjne nawracające	8		2		3	
			2	6	1	1	3	-
24.	F34	Uporczywe zaburzenia nastroju (afektywne)	1		-		2	
			-	1	-	-	-	2
25.	F38	Inne zaburzenia nastroju (afektywne)	1		1		1	
			1	-	1	-	-	1
26.	F39	Zaburzenia nastroju (afektywne), nie określone	1		-		-	
			-	1	-	-	-	-
27.	F40	Zaburzenia lękowe w postaci fobii	-		-		-	
			-	-	-	-	-	-
28.	F41	Inne zaburzenia lękowe	4		4		4	
			2	2	1	3	-	4
29.	F43	Reakcja na ciężki stres i zaburzenia adaptacyjne	14		12		11	
			7	7	3	9	4	7
30.	F44	Zaburzenia dysocjacyjne (konwersyjne)	-		1		-	
			-	-	1	-	-	-
31.	F45	Zaburzenia występujące pod postacią somatyczną	1		-		-	
			-	1	-	-	-	-
32.	F48	Inne zaburzenia nerwicowe	1		1		1	
			1	-	1	-	1	-
33.	F60	Specyficzne zaburzenia osobowości	13		11		8	
			7	6	9	2	6	2
34.	F61	Zaburzenia osobowości mieszane i inne	-		-		-	
			-	-	-	-	-	-
35.	F62	Trwałe zmiany osobowości	1		2		-	
			1	-	2	-	-	-

Lp.	ICD	Jednostka chorobowa	2018		2019		2020	
			M	K	M	K	M	K
36.	F68	Inne zaburzenia osobowości i zachowania u dorosłych	-		1		-	
			-	-	1	-	-	-
37.	F70	Upośledzenie umysłowe lekkie	2		5		2	
			1	1	2	3	1	1
38.	F71	Upośledzenie umysłowe umiarkowane	14		4		6	
			11	3	3	1	4	2
39.	F72	Upośledzenie umysłowe znaczne	1		-		-	
			1	-	-	-	-	-
40.	F84	Całościowe zaburzenia rozwojowe	-		-		1	
			-	-	-	-	1	-
41.	F99	Zaburzenia psychiczne, inaczej nie określone	-		-		1	
			-	-	-	-	1	-
42.	Z03	Obserwacja medyczna i ocena przypadków podejrzanych o chorobę lub stany podobne	2		-		2	
			2	-	-	-	-	2
43.	Ogółem		422		299		271	
			266	156	199	100	171	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie

Najczęściej z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania spowodowanych używaniem środków (substancji) psychoaktywnych hospitalizowane były osoby używające alkoholu.

W Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie oprócz szpitalnego Oddziału Psychiatrycznego oraz ambulatorium od 1 lipca 2014 r. funkcjonuje:

- 1) **Zespół Leczenia Środowiskowego** świadczący pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi głównie z rozpoznaniem psychoz z kręgu schizofrenii, zaburzeń afektywnych oraz organicznych zaburzeń psychicznych w tym: osobom ze wskazaniem długoterminowego leczenia oraz różnorodnych usystematyzowanych form opieki środowiskowej; osobom potrzebującym krótkoterminowej pomocy i wsparcia w okresach nasilenia choroby; osobom po pierwszym epizodzie choroby psychicznej, osobom doświadczającym problemów w funkcjonowaniu poznawczym i emocjonalno – społecznym powstałych w wyniku uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego, a także członkom rodzin i opiekunom osób z zaburzeniami psychicznymi. Pomoc świadczona jest w formie porad psychiatrycznych,

psychologicznych oraz usług pielęgniarских i socjalnych w ramach wizyty domowej lub w siedzibie Zespołu; w ramach umowy z NFZ w 2020 r. objęło opieką **193 osoby**, wykonano **675 wizyt domowych**, w tym lekarskie, psychologiczne, terapeutyczne;

- 2) **Oddział Dzienny Psychiatryczny**, z którego oferty mogą skorzystać osoby doświadczające trudności w funkcjonowaniu osobistym, rodzinnym, zawodowym spowodowanych problemami natury psychicznej, doświadczające zaburzeń nastroju, zaburzeń lękowych, zaburzeń pod postacią somatyczną oraz psychoz i zaburzeń osobowości nie wymagających całodobowego pobytu w szpitalu. Pacjentów po leczeniu szpitalnym potrzebujących pomocy w powrocie do środowiska i pełnienie ról społecznych, rodzinnych i zawodowych, osoby, u których nasilenie przeżywanych trudności życiowych lub objawów choroby powoduje pogorszenie codziennego funkcjonowania w środowisku rodzinnym i społecznym. Pomoc świadczona jest w formie psychoterapii, psychoedukacji, treningów umiejętności społecznych, terapii zajęciowej, psychognostyki i treningów relaksacyjnych, a także wyjść do miasta; jest to forma terapii polecana szczególnie dla osób, które przebyły długie leczenie szpitalne lub osób potrzebujących intensywnych oddziaływań terapeutycznych, a jednocześnie mogą popołudniami i w weekendy przebywać z rodziną; w roku 2020 na oddziale leczono **49** mieszkańców miasta Chełm;
- 3) **Hostel dla osób z zaburzeniami psychicznymi** - świadczenia udzielane w miejscu chronionego zakwaterowania, posiadającym 1–3 osobowe pokoje ze współdzieleniem części wyposażenia oraz pomieszczeń, w tym wspólnej kuchni i łazienki, w którym są prowadzone profilowane programy psychoterapeutyczne i rehabilitacyjne w celu poprawy codziennego funkcjonowania oraz przywrócenia podstawowych umiejętności społecznych, dla świadczeniobiorców niewymagających leczenia szpitalnego lecz wymagających poprawy codziennego funkcjonowania oraz przywrócenia podstawowych umiejętności społecznych W roku 2020 z hostelu skorzystało 8 mieszkańców miasta Chełm.

4. Leczenie ambulatoryjne

W ramach Samodzielnego Publicznego Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Chełmie funkcjonują trzy poradnie, w tym:

- 1) Poradnia Psychologiczna dla Dorosłych,
- 2) Poradnia Zdrowia Psychicznego dla Dorosłych,
- 3) Poradnia Terapii Uzależnienia od Alkoholu.

Jak wynika z danych przekazanych przez Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie w roku 2020 opieką Poradni Zdrowia Psychicznego dla Dorosłych z powodu zaburzeń psychicznych zostało objętych **1 792 osoby**, (w roku 2019 1 646 osób, w roku 2018 były to 732 osoby), zamieszkałe na terenie miasta Chełm.

Największą liczbę spośród tych schorzeń w roku 2020 poza uzależnieniami stanowiły według rozpoznania zasadniczego wymienione poniżej:

- 1) zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne (F40 – F48) – 404 przypadki (w roku 2019 – 406, w 2018 r. – 141),
- 2) schizofrenia (F 20) – 339 (w 2019 r. - 247, w 2018 r. - 170),
- 3) zaburzenia organiczne (F00 – F09) – 319 przypadków (w roku 2019 – 247, w 2018r. – 170),
- 4) depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe (F 31 i F 33) – 225 (w 2019 r. - 218, w 2018 r. - 88)
- 5) inne zaburzenia nastroju (afektywne) (F 34, F 39) – 179 osób leczonych (w 2019 r. - 190, w 2018 r. - 85)
- 6) upośledzenia umysłowe (F 70 – F79) - 80 (w 2019 r. - 81, w 2018 r. - 27),
- 7) epizody afektywne (F 32) – 80 przypadki (w 2019 r. - 93, w 2018 r. - 14).

5. Pomoc społeczna

Realizując zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie miasta Chełm funkcjonuje **Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie** z siedzibą przy ul. Powstańców W-wy 4. ŚDS utworzony został jako placówka dziennego pobytu, przeznaczona dla osób dorosłych z zaburzeniami psychicznymi i psychicznie chorych.

Realizuje zadania pomocy społecznej związane z opieką nad ludźmi o specjalnych potrzebach pomagając im odzyskać i umocnić zdolności do pełniejszego funkcjonowania w środowisku. Ośrodek zapewnia kompleksową terapię i rehabilitację zmierną do poprawy jakości życia uczestników i zmiany społecznego wizerunku osoby z zaburzeniami psychicznymi. Celem wiodącym Środowiskowego Domu Samopomocy w Chełmie jest

osiągnięcie przez osoby zaburzone psychicznie poprawy funkcjonowania społecznego, przygotowanie ich do w miarę samodzielnej egzystencji. Cel ten realizowany jest poprzez stosowanie różnych form terapii zajęciowej, obsługi komputera i korzystania z internetu, kształcenia nawyków higienicznych i zdrowego stylu życia, treningu ekologicznego, treningu kulinarnego i załatwiania spraw urzędowych. W ramach jednostki prowadzona jest również grupowa i indywidualna terapia psychologiczna. Na dzień 31.12.2020 r. Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie liczył 46 uczestników.

Ośrodek Interwencji Kryzysowej (OIK) będący również jednostką organizacyjną pomocy społecznej w Chełmie powstał z myślą o mieszkańcach miasta znajdujących się w sytuacji kryzysowej, którym potrzebne jest wsparcie psychologa, pedagoga czy terapeuty. W Ośrodku Interwencji Kryzysowej udzielana jest szybka i skuteczna pomoc osobom i rodzinom dotkniętym kryzysem. Ośrodek wspiera wszelkie działania związane z interwencjami kryzysowymi na terenie Miasta Chełm. Ponadto w ramach Ośrodka Interwencji Kryzysowej prowadzona jest terapia rodzinna, mediacje rodzinne, działa punkt informacyjno – konsultacyjny dla osób współzależnionych oraz hostel dla kobiet i matek z dziećmi doświadczającymi przemocy fizycznej i psychicznej.

W 2020 r. z pomocy Ośrodka skorzystało 61 osób dorosłych znajdujących się w różnych sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu. Osobom tym udzielono 156 konsultacji, w tym u osób dorosłych z powodu:

- depresji – 39 porad,
- zaburzeń lękowych i innych objawów nerwicy (niepokój dotyczący wpływu pandemii na życie, lęk o przyszłość, niepokój spowodowany izolacją, obawa przed zakażeniem, śmierć bliskich osób, utrata pracy, zaburzenia snu, napięcie spowodowane utrudnionym dostępem do lekarzy) -117 porad,

oraz u osób przed 18 rokiem życia - 58 konsultacji z powodów:

- samookaleczenia – 12,
- zaburzenia zachowania – 23,
- myśli samobójcze – 6,
- trudności z koncentracją – 17 porad.

Z pomocy specjalistów Ośrodka Interwencji Kryzysowej można skorzystać zgłaszając się osobiście do siedziby Ośrodka (od poniedziałku do piątku w godz. 7:30 – 18:00) – ul. Wolności 20, telefonicznie – 82 564 07 07 lub mailowo – oikchelm@op.pl. Uchwałą Nr XL/324/21 Rady Miasta Chełm z dnia 26 marca 2021r. w sprawie połączenia

jednostek budżetowych Miasta Chełm – Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie i Ośrodka Interwencji Kryzysowej, OIK zostanie włączony w struktury MOPR, jako jego dział, pozostając w tej samej lokalizacji i z tym samym zakresem usług.

Również **Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie** (MOPR) oferuje poradnictwo i pomoc osobom znajdującym się w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu.

W roku 2020 MOPR objął pomocą i wsparciem 420 osób z zaburzeniami psychicznymi

w formie:

- 1) poradnictwa, pracy socjalnej doraźnej i pogłębionej
- 2) pomocy pieniężnej w postaci:
 - a) zasiłku celowego (506 decyzji na łączną kwotę 95 658,00 zł)
 - b) zasiłku okresowego (207 wydanych decyzji na łączną kwotę 118 593,17 zł)
 - c) zasiłku stałego (67 wydanych decyzji na kwotę 392 156,82 zł)
- 3) pomocy niepieniężnej w postaci:
 - a) pobytu w Domu Pomocy Społecznej (24 osoby na kwotę 664 698,91 zł)
 - b) usług opiekuńczych (23 osoby na łączną kwotę 195 319,24 zł)
 - c) specjalistycznych usług opiekuńczych(14 osób na kwotę 78 522,00 zł)
 - d) gorącego posiłku (25 rodzin)

Pracownicy socjalni w ramach pracy socjalnej podejmują nw działania:

- udzielanie pomocy w zakresie załatwiania spraw urzędowych (np. rozłożenia zadłużeń mieszkaniowych na raty, uzyskania dodatku mieszkaniowego, uzyskania zaświadczeń ZUS, KRUS, składania wniosków na świadczenia uzupełniające, kompletowania dokumentów w celu umieszczenia w zakładzie opiekuńczo – leczniczym czy opiekuńczo – pielęgnacyjnym i w innych sprawach);
- kierowanie do ośrodków wsparcia (ŚDS, Dzienny Dom Senior +);
- kierowanie do DPS;
- umieszczanie w schroniskach dla osób bezdomnych;
- współpraca z pielęgniarzami środowiskowymi, lekarzami, poradniami specjalistycznymi, sądami, kuratorami, policją, strażą miejską itp.;
- współpraca z pracownikiem socjalnym oddziału psychiatrycznego chełmskiego szpitala w zakresie zapewnienia opieki osobom opuszczającym oddział;
- współpraca z terapeutami leczenia uzależnień w zakresie kierowania osób na terapię

uzależnień, a także zapewnienia pomocy po zakończeniu terapii.

Ponadto w Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie zatrudniony jest specjalista pielęgniarstwa psychiatrycznego, który:

- udziela konsultacji osobom z zaburzeniami psychicznymi (w roku 2020 porady w 132 rodzinach);
- wspiera pracowników socjalnych w rozwiązywaniu problemów osób z zaburzeniami psychicznymi (w 2020 r. 133 wizyty w środowisku), ustala wizyty w Poradni zdrowia psychicznego, reguluje sprawy w placówkach medycznych (w 2020 r. w przypadku 149 osób)

W 2020 r. nastąpiło znaczne zwiększenie udziału pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz osobom znajdującym się w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu w porównaniu z rokiem poprzednim. Na powyższe zdecydowany wpływ miała sytuacja związana z pandemią COVID – 19. Udzielono pomocy i wsparcia osobom przebywającym w kwarantannie domowej oraz izolacji społecznej. W Miejskim Ośrodku Pomocy Rodzinie w Chełmie od kwietnia 2020 r. funkcjonuje telefon, pod którym dyżuruje psycholog udzielający wsparcia wszystkim potrzebującym. Z telefonu korzystały przede wszystkim:

- osoby przebywające na kwarantannie (ok. 20 osób),
- osoby doświadczające przemocy domowej (ok.100 osób),
- rodzice dzieci przebywających na nauczaniu zdalnym (ok. 100 osób),
- osoby, u których w rodzinie występuje problem alkoholowy (ok. 100 osób)
- seniorzy, których dorosłe dzieci nadużywają alkoholu (ok. 20 osób)
- seniorzy , którzy z powodu izolacji przeżywali różne trudności (ok. 25 osób).

Zdecydowana większość osób korzystających z rozmowy telefonicznej z psychologiem miała objawy obniżonego nastroju, przeżywała trudności w związku z sytuacją rodzinną i osobistą, a także sygnalizowała trudności w relacjach. W sytuacjach, które tego wymagały zaproponowano kontakt z psychiatrą w celu pogłębienia diagnostyki.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Chełmie działający w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie mieści się przy pl. Niepodległości 1 w Chełmie .

Zespół wydaje orzeczenia:

- o niepełnosprawności (w przypadku dzieci do szesnastego roku życia);
- o stopniu niepełnosprawności (w przypadku osób powyżej szesnastu lat);

- o wskazaniach do ulg i uprawnień (dotyczy osób posiadających orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy, o których mowa w art. 5 i 62 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych).

Zespół wydaje również legitymacje dokumentujące niepełnosprawność.

Analiza danych przedstawionych przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Chełmie pokazuje, iż wskaźniki liczbowe wydanych orzeczeń o niepełnosprawności (osoby do 16 roku życia), a także orzeczeń o stopniu niepełnosprawności (osoby powyżej 16 roku życia), z powodu zaburzeń psychicznych (upośledzenia umysłowe, choroby psychiczne) mają tendencję spadkową w przypadku osób poniżej 16 roku życia natomiast w przypadku osób powyżej tego przedziału wiekowego liczby wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2012 – 2020 są na podobnym poziomie z niewielkim spadkiem w roku 2019 i 2020, co przedstawiają poniższe tabele.

Tabela nr 6 Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wg przyczyny niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Niepełnosprawności w latach 2012-2020

Przyczyny niepełnosprawności	Liczba wydanych orzeczeń (osoby do 16 r.ż)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
01-U- Upośledzenia umysłowe	10	10	10	7	5	6	8	5	4
02 – P- choroby psychiczne	17	17	13	6	19	14	5	9	2
Pozostałe schorzenia	76	87	94	98	88	88	92	74	68
Razem	103	114	117	111	112	108	105	88	74

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

Tabela nr 7 Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wg przyczyny niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Niepełnosprawności w latach 2012-2020

Przyczyny niepełnosprawności	Liczba wydanych orzeczeń (osoby powyżej 16 r.ż)								
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
01-U- Upośledzenia umysłowe	11	18	11	21	9	6	10	13	10
02 – P- choroby psychiczne	149	142	98	150	134	28	112	108	66
Pozostałe schorzenia	1086	1041	1008	1287	1007	269	1152	985	716
Razem	1246	1201	1117	1458	1150	303	1274	1106	792

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności

W latach 2012 – 2020 Powiatowy Zespół ds Orzekania o Niepełnosprawności w Chełmie wydał łącznie 932 orzeczenia o niepełnosprawności, w tym z powodu upośledzenia umysłowego i chorób psychicznych wydano 167 orzeczeń oraz 9 467 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, w tym z powodu upośledzenia umysłowego i chorób psychicznych 1 096 orzeczeń.

Na terenie miasta Chełm funkcjonują również **warsztaty terapii zajęciowej**, które zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2021 Nr 214 poz. 573) stanowią jedną z podstawowych form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. Łącznie w warsztatach terapii zajęciowej uczestniczy 90 osób niepełnosprawnych z terenu miasta Chełm, w tym:

- 1) 60 osób z terenu miasta Chełm i powiatu Chełmskiego w **Warsztatach Terapii Zajęciowej Ośrodka Pomocy Osobom Niepełnosprawnym przy Parafii Miłosierdzia Bożego w Chełmie** mieszczącym się przy ul. Lubelskiej 135 e,
- 2) 30 osób z terenu miasta Chełm i powiatu Chełmskiego w **Warsztatach Terapii Zajęciowej przy Integracyjnym Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych „Prometeusz” w Chełmie** mieszczącym się przy ul. Połanieckiej 10.

6. Aktywizacja zawodowa

Charakterystyka osób niepełnosprawnych z terenu miasta Chełm zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Chełmie (PUP) w latach 2018-2020.

Tabela nr 8 Stan bezrobotnych niepełnosprawnych i poszukujących pracy w latach 2018-2020.

Wyszczególnienie	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Liczb bezrobotnych niepełnosprawnych	159	169	121
Liczba niepełnosprawnych poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu	47	48	40
Ogółem:	206	217	161

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie

Tabela nr 9 Bezrobotni według rodzaju niepełnosprawności w latach 2018-2020.

Rodzaj niepełnosprawności	Liczba bezrobotnych niepełnosprawnych			Liczba niepełnosprawnych poszukujących pracy		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Upośledzenia umysłowe	0	0	2	1	1	2
Choroby psychiczne	23	27	21	13	10	10
Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	11	16	11	5	2	1
Choroby narządu wzroku	9	6	4	11	5	6
Upośledzenia narządu ruchu	42	39	31	11	4	4
Epilepsja	9	34	11	1	0	0
Choroby układu oddechowego i układu krążenia	17	12	11	5	2	1
Choroby układu pokarmowego	0	1	2	0	0	0
Choroby układu moczowo – płciowego	4	5	2	2	0	0

Choroby neurologiczne	23	34	16	11	3	5
Inne	13	10	7	10	3	8
Nieustalony	8	5	3	11	5	3
Ogółem:	159	169	121	81	29	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Chełmie

Analizując strukturę osób niepełnosprawnych według rodzaju niepełnosprawności w 2020 r. należy stwierdzić, że wśród bezrobotnych niepełnosprawnych dominowały osoby z upośledzeniem narządu ruchu, które stanowiły 22,8%, chorobami neurologicznymi – 19,4%, z chorobami psychicznymi – 13,3%. Natomiast wśród osób niepełnosprawnych poszukujących pracy przeważały osoby z chorobami psychicznymi – 20%, a następnie osoby z chorobami narządu wzroku- 17,1%, z chorobami neurologicznymi – 12,9%, z upośledzeniem narządu ruchu – 11,4%. Najmniej osób niepełnosprawnych bezrobotnych i poszukujących pracy pozostało z chorobami układu oddechowego i układu krążenia, epilepsją, zaburzeniami głosu, mowy i chorobami słuchu.

W ramach prowadzonego pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, informacji zawodowej oraz aktywnego poszukiwania pracy dla osób niepełnosprawnych Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie podejmuje n.w. działania:

- 1) monitoruje rejestrację osób bezrobotnych i poszukujących pracy z orzeczoną stopniem niepełnosprawności w celu dopasowania form pomocy dla poszczególnych grup;
- 2) opracowuje Indywidualne Plany Działania dla osób z orzeczoną stopniem niepełnosprawności, mające na celu zwiększenie szans zatrudnienia;
- 3) prowadzi indywidualne poradnictwo zawodowe;
- 4) kieruje osoby niepełnosprawne z zaburzeniami psychicznymi do pracy na oferty pracy pozostające w dyspozycji PUP.

Ponadto PUP w Chełmie upowszechnia informacje o projektach współfinansowanych ze środków EFS, realizowanych przez innych partnerów rynku pracy, adresowanych do osób niepełnosprawnych. W ramach tych projektów przewidziane jest poradnictwo zawodowe, psychologiczne, udział w szkoleniach oraz kilkumiesięcznych stażach.

W ramach realizacji projektów finansowanych ze środków EFS z uwzględnieniem

osób niepełnosprawnych, w roku 2020 realizowane były nw. projekty:

- 1) „Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie chełmskim i mieście Chełm (V)” realizowany w ramach PO WER 2014-2020, Oś Priorytetowa I, Działanie 1.1. Poddziałanie 1.1.1., w którym uczestniczyły 4 osoby niepełnosprawne, w tym 2 z zaburzeniami psychicznymi;
- 2) „Nowy start – lepsze jutro (VI)” realizowany w ramach RPO WL- 2014-2020, Oś priorytetowa 9, działanie 9.2, którym objęto 15 niepełnosprawnych z terenu miasta Chełm , w tym 5 osób z zaburzeniami psychicznymi.

7. Pomoc psychologiczno – pedagogiczna dla uczniów

Na terenie miasta Chełm funkcjonują n/w miejskie placówki oświatowo - wychowawcze:

- 1) 11 przedszkoli,
- 2) 8 szkół podstawowych,
- 3) 8 szkół ponadpodstawowych,
- 4) Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Chełmie,
- 5) Młodzieżowy Dom Kultury,
- 6) Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 w Chełmie w strukturze którego funkcjonuje Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 1 w Chełmie, Zespół Socjoterapii,
- 7) Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie w strukturze którego funkcjonuje Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna Nr 2 w Chełmie.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. 2013 poz. 199 z późn.zm.) publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym publiczne poradnie specjalistyczne, udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, udzielają rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży, a także wspomagają przedszkola, szkoły i placówki w zakresie realizacji

zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Liczbę dzieci z terenu miasta Chełm objętych Pomocą Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 oraz Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ramach pracy psychologów, pedagogów i logopedów w latach 2018 – 2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 10 Liczba dzieci objętych Pomocą Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 oraz Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 2 z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ramach pracy psychologów, pedagogów i logopedów w latach 2018 – 2020

Wiek	Liczba osób					
	2018 rok		2019 rok		2020 rok	
	k	m	k	m	k	m
poniżej 13	51	71	27	37	53	112
13-16	31	27	35	16	50	56
17-19	26	27	18	24	37	19
20-25	4	0	0	0	3	6
powyżej 25	2	0	0	0	0	0
Razem	114	125	80	77	143	193
	239		157		336	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 i Nr 2 w Chełmie.

Najczęściej zgłaszanymi problemami dzieci objętych pomocą poradni były:

- 1) zaburzenia emocjonalne (w tym lękowe, depresyjne, nerwicowe, labilność emocjonalna),
- 2) samouszkodzenia, próby samobójcze,
- 3) zaburzenia zachowania, w tym ADHD,
- 4) mieszane zaburzenia zachowania i emocji (w tym zaburzenia odżywiania),
- 5) zaburzenia hiperkinetyczne,
- 6) zaburzenia psychotyczne,
- 7) uzależnienia behawioralne (komputer, gry komputerowe, smartfon),
- 8) zagrożenie uzależnieniem od środków psychoaktywnych.

Zespół Socjoterapii działający w ramach ZWiPPP Nr 1 w Chełmie prowadzący zajęcia grupowe, indywidualne i ćwiczenia warsztatowe o charakterze socjoterapeutycznym i ogólnorozwojowym kierowane do dzieci i młodzieży, prowadzone w zakresie rozwijania umiejętności społecznych, rozwijania obrazu siebie,

przewycięzania trudnoŝci szkolnych, wdrazania zdrowego stylu zycia, edukacji ekologicznej, relaksacji najczęŝciej z n.w. powodów:

- 1) trudnoŝci dydaktyczne,
- 2) trudnoŝci emocjonalne,
- 3) zagrozenie niedostosowaniem społecznym,
- 4) trudnoŝci w prawidłowym funkcjonowaniu społecznym,
- 5) ADHD i zwiększona pobudliwość psychoruchowa,
- 6) niepełnosprawność umysłowa,
- 7) depresja.

Tabela nr 11 Zestawienie liczbowe dzieci z terenu miasta Chełm uczestniczących w zajęciach Zespołu Socjoterapii w latach 2018 – 2020

Wiek	Liczba osób					
	2018 rok		2019 rok		2020 rok	
	k	m	k	m	k	m
poniżej 13	15	35	12	31	11	22
13-16	7	11	14	20	9	20
17-19	2	5	3	6	2	4
20-25	0	0	0	0	0	0
powyżej 25	0	0	0	0	0	0
Razem	24	51	29	57	22	46
	75		86		68	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr1 w Chełmie.

Zespół Rewalidacyjny – Terapeutyczny dla Dzieci z Autyzmem działający w ramach ZWiPPP Nr 1 objął opieką dzieci z terenu miasta Chełm w latach 2018 – 2020 głównie z powodów n.w. zaburzeń:

- 1) autyzm dziecięcy,
- 2) Zespół Aspergera,
- 3) opóźnienie rozwoju psychoruchowego,
- 4) niepełnosprawność intelektualna w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym,
- 5) Zespół Downa,
- 6) niepełnosprawność sprzężona: niepełnosprawność intelektualna i autyzm,
- 7) Zespół Pradera- Williiego – genetycznie uwarunkowany zespół wad rozwojowych.

Tabela nr 12 Liczba osób objętych opieką Zespołu Rewalidacyjno – Terapeutycznego w latach 2018 – 2020.

Wiek	Liczba osób					
	2018 rok		2019 rok		2020 rok	
	k	m	k	m	k	m
poniżej 13	17	21	12	33	11	30
13-16	3	9	2	3	3	4
17-19	0	0	1	0	1	0
20-25	0	0	0	0	0	0
powyżej 25	0	0	0	0	0	0
Razem	20	30	15	36	15	34
	50		50		49	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Zespołu Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr1 w Chełmie.

III. INSTYTUCJE I ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE W OBSZARZE OCHRONY ZDROWIA PSYCHICZNEGO NA TERENIE MIASTA CHEŁM

- 1) Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie**
ul. Kolejowa 8
22 – 100 Chełm
tel. (82) 565 82 69

- 2) Środowiskowy Dom Samopomocy w Chełmie**
ul. Powstańców Warszawy 4
22 -100 Chełm
tel. (82) 563 91 85

- 3) Powiatowy Zespół ds. Orzekania O Niepełnosprawności w Chełmie**
pl. Niepodległości 1
22- 100 Chełm
tel. (82) 565 33 79

- 4) Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Chełmie**
ul. Wolności 20
22-100 Chełm
tel. (82) 564 07 07

- 5) Samodzielny Publiczny Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Chełmie**
ul Ceramiczna 1
22 – 100 Chełm
Sekretariat tel. (82) 5623223
Rejestracja do Poradni Specjalistycznych (Ogólna) tel. (82) 5623100, (82) 5623101,
(82) 5623145

- 6) Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 2 w Chełmie**
ul. Powstańców Warszawy 8
22-100 Chełm
tel. (82) 565 73 69

- 7) Zespół Wychowania i Pomocy Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 w Chełmie**
ul. Trubakowska 59
22 – 100 Chełm
tel. (82) 563 34 51

- 8) Warsztat Terapii Zajęciowej przy Ośrodku Pomocy Osobom Niepełnosprawnym przy Parafii Miłosierdzia Bożego w Chełmie**
ul. Lubelska 135 e
22-100 Chełm
tel. (82) 565 67 66

9) Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Integracyjnym Stowarzyszeniu Osób Niepełnosprawnych „Prometeusz” w Chełmie

ul. Połaniecka 10
22-100 Chełm
tel. (82) 564 55 40

10) Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie

pl. Niepodległości 1
22-100 Chełm
tel. (82) 562-76-97

11) CENTRUM WIELOSPECJALISTYCZNEJ OPIEKI AMBULATORYJNEJ NZOZ MARMED M. Wiadrowski

ul. Obłońska 9
22-100 Chełm
tel. (82) 563 90 74

12) Stowarzyszenie Integracji Rodzin „Przystań”

ul. Ogrodowa 46
22-100 Chełm
tel. (82) 5645 36 32

13) Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci „O uśmiech dziecka”

ul. Trubakowska 59
22-100 Chełm
tel. (82) 563 45 98

14) Dialog – Niepubliczny Ośrodek Zdrowia Psychicznego

ul. Hrubieszowska 72
22-100 Chełm
tel. 535 151 450

IV. WNIOSKI

- 1) sukcesywnie zmniejsza się liczba mieszkańców Chełma,
- 2) od 2010 r. obserwowany jest ujemny przyrost naturalny, zwiększyła się ilość osób w wieku poprodukcyjnym oraz zmniejszył się udział dzieci i młodzieży (0-17 lat) w ogólnej liczbie mieszkańców miasta Chełm - „starzenie się społeczeństwa”,
- 3) liczba zgonów z przyczyn zewnętrznych - samobójstw rejestrowanych zarówno w Polsce, województwie lubelskim jak i w mieście Chełm w latach poddanych analizie utrzymuje się na podobnym poziomie,
- 4) mężczyźni zdecydowanie częściej popełniają samobójstwa,
- 5) od 2016 r. sukcesywnie zmniejsza się liczba hospitalizacji z powodu zaburzeń psychicznych w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie,
- 6) największą liczbę hospitalizacji z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie stanowią zaburzenia psychiczne spowodowane używaniem alkoholu oraz schizofrenia,
- 7) największą liczbę spośród schorzeń leczonych w Poradni Zdrowia Psychicznego w roku 2020 poza uzależnieniami stanowiły według rozpoznania zasadniczego: zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne, depresje nawracające i zaburzenia dwubiegunowe,
- 8) w 2020 r. w Środowiskowym Domu Samopomocy w Chełmie przebywało 46 osób,
- 9) z pomocy Ośrodka Interwencji Kryzysowej w 2020 r. skorzystało 61 osób, znajdujących się w stanach zagrażających zdrowiu psychicznemu, którym udzielono 156 porad,
- 10) pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie w 2020 r. objęto 420 osób z zaburzeniami psychicznymi,
- 11) systematycznie następuje zwiększenie udziału finansowej pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności MOPR,
- 12) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał w 2020 r. 74 orzeczenia o niepełnosprawności dla osób do 16 r.ż. w tym z powodu zaburzeń psychicznych ok. 2,7 %,
- 13) Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydał w 2020 r. 792 orzeczenia o stopniu niepełnosprawności osobom powyżej 16 r.ż. z czego średnio około 8 % z powodu chorób psychicznych (6 orzeczeń).

- 14)w latach 2012 – 2020 Powiatowy Zespół ds Orzekania o Niepełnosprawności w Chełmie wydał łącznie 932 orzeczenia o niepełnosprawności, w tym z powodu upośledzenia umysłowego i chorób psychicznych wydano 167 orzeczenia o niepełnosprawności oraz 9 467 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, w tym z powodu upośledzenia umysłowego i chorób psychicznych 1 096 orzeczeń.
- 15)liczba osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi zarejestrowanych jako bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w 2020 r. wynosiła 121 osób, natomiast liczba osób niepełnosprawnych poszukujących pracy w 2020 r. wyniosła 40 osób.
- 16)wśród osób bezrobotnych niepełnosprawnych, osoby z zaburzeniami psychicznymi w latach 2018 – 2020 stanowiły ok. 13 %,
- 17)liczba dzieci objętych pomocą poradni psychologiczno - pedagogicznych z powodu zaburzeń zachowania i innych trudności na przestrzeni lat 2018 – 2020 wzrasta.
- 18)liczba dzieci uczestniczących na zajęcia w Zespole Socjoterapii w ZWiPPP Nr 1 w 2020 r. zmniejszyła się zarówno w stosunku do roku 2018 jak i 2019.
- 19) liczba dzieci objętych opieką Zespołu Rewalidacyjno – Terapeutycznego w ZWiPPP Nr 1 w 2020 zmniejszyła się o jedno w stosunku zarówno do 2018 jak i 2019 r.

V. WDRAŻANIE PROGRAMU

1. Cele i zadania.

Biorąc pod uwagę:

- przepisy ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego i przyjęty na jej podstawie Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016 – 2022,
- ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym i przyjęty na jej podstawie Narodowy Program Zdrowia na lata 2021 – 2025 ,
- wnioski wynikające z przedawnionej sytuacji epidemiologicznej dotyczącej zdrowia psychicznego mieszkańców miasta Chełm,
- doświadczenia płynące z realizacji poprzednich edycji programu,
- propozycje zadań zgłaszane przez jednostki organizacyjne Miasta Chełm

proponuje się realizację niżej wymienionych zadań w celu osiągnięcia zamierzonych celów głównych i szczegółowych przedmiotowego programu.

Cel główny	Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Okres realizacji
Profilaktyka uzależnień	Profilaktyka uzależnień od zachowań (uzależnień behawioralnych)	Upowszechnianie wiedzy dotyczącej problematyki uzależnień behawioralnych w tym wydawanie materiałów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie kampanii społecznych, strony i poradni internetowej oraz telefonu zaufania	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
Promocja zdrowia psychicznego	Promocja zdrowia psychicznego	Realizacja projektów i programów edukacyjnych, wychowawczych, interwencyjnych oraz profilaktycznych opartych na postawach naukowych , w tym programów profilaktyki uniwersalnej , wskazującej i selektywnej	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
		Realizowanie szkoleń, spotkań konferencji dla przedstawicieli instytucji i organizacji działających w zakresie ochrony i promocji zdrowia, których celem będzie rozwój wiedzy oraz bieżącą wymiana doświadczeń	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025

Cel główny	Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Okres realizacji
	Zapobieganie zachowaniom samobójczym	Rozwijanie odpowiedzialnej polityki informacyjnej na temat zachowań samobójczych oraz czynników ryzyka i czynników chroniących z nimi związanych, stosowanie zaleceń specjalistów (np. suicydologów, specjalistów zdrowia publicznego) w opracowaniu materiałów informacyjnych i innych przekazów o charakterze medialnym	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
		Prowadzenie działań na rzecz upowszechniania wiedzy na temat zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w celu profilaktyki zachowań autoagresywnych, suicydalnych, depresji, zaburzeń nastroju, uzależnień behawioralnych i innych zaburzeń	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
		Prowadzenie działań na rzecz zdrowia psychicznego w miejscu pracy i nauki, w tym ukierunkowanych na sposoby radzenia sobie ze stresem, sytuacjami kryzysowymi (np. pandemia, przymusowa izolacja), negatywnymi myślami, emocjami, niechęcią do działania	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
		Opracowanie, wdrażanie i ewaluacja programów profilaktyki uniwersalnej, wskazującej i selektywnej ukierunkowanych na zapobieganie zachowaniom samobójczym, dostosowanych do potrzeb różnych populacji	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
		Zapewnienie dostępu do pomocy w kryzysie psychicznym przez dostęp do konsultacji za pośrednictwem narzędzi teleinformatycznych (w tym telefony wsparcia i zaufania, poradnie internetowe, infolinie i linie	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025

Cel główny	Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Okres realizacji
		wsparcia) dostosowanej do potrzeb osób w różnym wieku oraz rozpowszechnianie informacji na temat bezpłatnego dostępu do tych narzędzi.		
Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej opieki adekwatnej do ich potrzeb	Upowszechnianie środowiskowego modelu psychiatrycznej opieki zdrowotnej	Upowszechnianie różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym rozwoju Centrów Zdrowia Psychicznego oraz rozwoju placówek psychiatrycznej opieki zdrowotnej dla dzieci i młodzieży jak również Centrów opiekuńczo – mieszkalnych	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm	2021-2025
	Upowszechnianie zróżnicowanych form pomocy i oparcia społecznego	Poszerzanie zróżnicowania i unowocześniania pomocy i oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w zakresie pomocy: bytowej, mieszkaniowej, stacjonarnej, samopomocy środowiskowej	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm	2021-2025
		Wspieranie finansowe projektów organizacji pozarządowych służących rozwojowi form oparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Miasto Chełm	2021-2025
		Zwiększenie udziału zagadnień pomoc osobom z zaburzeniami psychicznymi w działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Chełmie	Miasto Chełm, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Chełmie	2021-2025
	Udzielanie wsparcia psychologiczno – pedagogicznego uczniom, rodzicom i nauczycielom	Wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne przez udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom pomocy psychologiczno – pedagogicznej	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm - poradnie psychologiczno - pedagogiczne	2021-2025
		Udzielanie pomocy psychologiczno – pedagogicznej dzieciom i młodzieży w przedszkolach,	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne Miasta Chełm, poradnie	2021-2025

Cel główny	Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Okres realizacji
		szkołach i placówkach	psychologiczno – pedagogiczne	
	Aktywizacja zawodowa osób z zaburzeniami psychicznymi	Prowadzenie pośrednictwa pracy i poradnictwa zawodowego, informacji zawodowej oraz aktywnego poszukiwania pracy dla osób niepełnosprawnych	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Pomoc osobom bezrobotnym i poszukującym pracy w zdobyciu nowych kwalifikacji zawodowych zwiększających szansę na uzyskanie zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Stworzenie osobom niepełnosprawnym szans zatrudnienia i integracji ze środowiskiem zawodowym w miejscu pracy wśród osób z upośledzeniem umysłowym	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Wspomaganie rozwoju przedsiębiorczości społecznej poprzez określenie predyspozycji zawodowych	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Zachęcanie pracodawców do zatrudnienia osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi na otwartym i chronionym rynku pracy	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Współpraca z organizacjami pozarządowymi, fundacjami oraz agencjami zatrudnienia działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji zawodowej	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Realizacja projektów finansowanych ze środków EFS z uwzględnieniem udziału osób niepełnosprawnych	Powiatowy Urząd Pracy w Chełmie	2021-2025
		Skoordynowanie różnych form opieki i pomocy	Powołanie Lokalnego Zespołu Koordynującego realizację Programu	Miasto Chełm

Cel główny	Cele szczegółowe	Zadania	Realizatorzy	Okres realizacji
		Opracowanie i aktualizacja przewodnika informującego o dostępnych formach opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu miasta Chełm	Miasto Chełm, jednostki organizacyjne miasta Chełm, organizacje pozarządowe	2021-2025
		Monitorowanie realizacji programu poprzez opracowywanie corocznej informacji z jego realizacji i przedstawianie jej na posiedzeniach Komisji Rodziny, Zdrowia i Ochrony Środowiska Rady Miasta Chełm oraz na Sesji Rady Miasta Chełm	Miasto Chełm, Lokalny Zespół Koordynujący realizację Programu Promocji i Ochrony Zdrowia Psychicznego w Mieście Chełm na lata 2021-2025	2021-2025

2. Adresaci programu

Adresatami programu są wszyscy mieszkańcy miasta Chełm w każdym wieku ze szczególnym uwzględnieniem osób chorych psychicznie i osób upośledzonych umysłowo.

3. Finansowanie programu

Realizacja Programu Promocji i Ochrony Zdrowia Psychicznego w mieście Chełm na lata 2021 – 2025 finansowana będzie z:

- 1) budżetu miasta Chełm,
- 2) środków instytucji będących realizatorami Programu (nie będących jednostkami organizacyjnymi Miasta Chełm),
- 3) środków pozyskanych w ramach programów ministerialnych - budżet Państwa,
- 4) środków pozabudżetowych, w tym środków pozyskanych z konkursów grantowych o zasięgu ogólnopolskim.

VI. WYKAZ TABEL I WYKRESÓW

Wykresy:

<u>Wykres nr 1</u> Liczba mieszkańców Miasta Chełm w latach 2005 – 2019	7
<u>Wykres nr 2</u> Liczba urodzeń żywych w latach 2005 – 2019	8

Tabele:

<u>Tabela nr 1</u> Zgony mieszkańców Chełma wg płci w latach 2005 – 2019	9
<u>Tabela nr 2</u> Liczba samobójstw w województwie lubelskim i Polsce w latach 2015 – 2019.....	10
<u>Tabela nr 3</u> Liczba samobójstw w latach 2015 – 2019	10
<u>Tabela nr 4</u> Liczba hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie w latach 2015 - 2020	11
<u>Tabela nr 5</u> Liczba hospitalizowanych z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w Samodzielnym Publicznym Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym w Chełmie w latach 2018 – 2020 w podziale na przyczyny (F00 – Z03).....	12
<u>Tabela nr 6</u> Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wg przyczyny niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Niepełnosprawności w latach 2012 – 2020.....	20
<u>Tabela nr 7</u> Liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wg przyczyny niepełnosprawności wydanych przez Powiatowy Zespół ds. Niepełnosprawności w latach 2012 – 2020.....	21
<u>Tabela nr 8</u> Stan bezrobotnych niepełnosprawnych i poszukujących pracy w latach 2018 – 2020.....	22
<u>Tabela nr 9</u> Bezrobotni według rodzaju niepełnosprawności w latach 2018 – 2020.....	22
<u>Tabela nr 10</u> Liczba dzieci objętych Pomocą Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej Nr 1 oraz Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej N r 2 z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ramach pracy psychologów, pedagogów i logopedów w latach 2018 – 2020	25
<u>Tabela nr 11</u> Zestawienie liczbowe dzieci z terenu miasta Chełm uczestniczących w zajęciach Zespołu Socjoterapii w latach 2018 – 2020	26
<u>Tabela nr 12</u> Liczba osób objętych opieką Zespołu Rewalidacyjno – Terapeutycznego w latach 2018 – 2020	27